

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat *saattavat poiketa* alkuperäisestä julkaisusta.

Julkaisun tekijä(t): Tolonen, Kai; Harju, Pekka; Pitsinki, Vesa; Alaluukas, Pekka; Taskila, Juho

Julkaisun nimi: Näkökulmia rakennusten pakolliseen ilmastaselvitykseen

Julkaisuvuosi: 2021

Versio: Kustantajan versio

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tolonen, K., Harju, P., Pitsinki, V., Alaluukas, P. & Taskila, J. (2021). Näkökulmia rakennusten pakolliseen ilmastaselvitykseen. Oulun ammattikorkeakoulun tekniikan ja luonnonvara-alan lehti: Oamk_telulainen, 2(5), 25-26.

https://issuu.com/telu_oamk/docs/ret_telulainen

Näkökulmia rakennusten pakolliseen ilmastaselvitykseen

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistusesityksen mukaan hiilijalanjälkeä ja hiilikädenjälkeä seurattaisiin rakentamisluvun yhteydessä laadittavalla ilmastaselvityksellä. Näkemyksiä uudistukseen on selvitetty kyselyllä, johon ovat vastanneet tulevaisuuden rakennusalan ammattilaiset sekä rakennushankkeeseen ryhtyvät. Tähänastiset vastaukset viittaavat ilmaston kannalta hyvään suuntaan

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen keskeisinä ajatuksina ovat ilmastaselvityksen lisäksi rakennuksen elinkaaren pidentäminen ja kiertotalousajattelu. Ilmastaselvitys tulisi laatia kaikista rakennuksista, vaikka siinä asetetut raja-arvot eivät koskisi erillispientaloja. Erillispientaloille määriteltäisiin tavoiteiäksi vähintään 75 vuotta. Nykyinen tekninen käyttöikä on noin 50 vuotta eli käytännössä höyrynsulkumuovien, viemäreiden ym. kestoikä pisimmillään. Kiertotalousajattelu näkyy siinä, että haettaessa rakennukselle rakennus- ja purkulupaa tulisi esittää rakennus- ja purkumateriaaliselvitys. (1.)

EU:n rahoittaman ESBE (Enhanced Sustainability of Built Environment by Collaboration and Digitalization) -hankkeen kotisivuille www.esbe.io on laadittu kysely, jolla on tarkoitus testata nykyisten ja tulevien rakennusalan ammattilaisten sekä myöhemmin rakennushankkeeseen ryhtyvien, kuten pienrakentajien, näkemyksiä etenkin maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen liittyen. (2.) Tulevilla asiantuntijoilla tarkoitetaan jotakin rakennusalan korkeakoulututkintoa parhaillaan opiskelevia. Keskeinen kysymys ilmastaselvityksen laatimisesta on, kuka sen laatii ja onko laissa esitetty erityistä pätevyysvaatimusta laatijalle

Kyselyllä halutaan vastaajien näkemyksiä mm. hiilijalanjäljestä ja sen laskemisesta, oman kiinteistön/asunnon elinkaaresta, uusiutuvan energian käytöstä ja energiatehokkuudesta.

Kyselyn otanta tässä vaiheessa on melko pieni (120), mutta jo nyt vastauksissa on nähtävissä mielenkiintoisia suuntia, koska ne edustavat lähitulevaisuuden rakentamista ja rakentamisen asenneilmapiiriä. Kyselyn tuloksia tullaan päivittämään tulevan vuoden aikana sitä mukaa, kun saadaan vastauksia.

Kyselyn mukaan valtaosalla (58,5 %) on jonkinlainen käsitys hiilijalanjälkiasioista. Mutta vain noin neljännes tietää eri materiaaleista aiheutuvat

rakennuksen elinkaaren mukaiset CO₂-päästöjen suuruudet. Merkittävää on, että yli puolet (64 %) piti rakennuksen hiilijalanjälkilaskentaa tärkeänä. Lähes 90 %:n mielestä hiilijalanjälkilaskenta ohjaa rakentamista ilmaston lämpenemistä hidastavaan suuntaan.

Kyselyn mukaan lähes 70 % vastaajista haluaa energiatehokkuusluvun eli e-luvun kaltaisen c-luvun eli ilmastaselvityksen kuvaamaan hiilijalanjälkeä ja hiilikädenjälkeä. Valtaosan mielestä c-luvun laskeminen lisää rakentamisen byrokratiaa, mutta silti he ovat valmiita maksamaan c-luvun laskemisesta.

Kyselyyn vastanneiden mielipide hiilijalanjälkilaskennan tärkeydestä (Tolonen, Taskila 2021)

Vastaajien selkeä mielipide oli, että c-luvun laskijan tulisi olla pätevä. Jatkossa on syytä pohtia, riittääkö pätevyysalan korkeakoulututkinto vai tarvitaanko erityinen hyväksymismenettely.

Mielenkiintoista on, että vain noin puolelle kyselyyn vastanneiden rakennuksista on laskettu energiatehokkuustodistus eli ns. e-luku. Vaikka tämä on ollut pakollinen yli kymmenen vuotta, se on vaikuttanut vastaajista vain noin 35 %:n asuntokaupan toteutumiseen. Vastaajista ne, jotka asuvat vuokralla, eivät tosin ole välttämättä tietoisia rakennuksen energiatehokkuudesta.

Kysymykseen siitä, pitäisikö ilmastaselvityksen tekeminen hyvittää jollakin tavoin, opiskelijoiden kanta oli selkeä: hiilijalanjäljen laskentakustannuksia voisi hyvittää kiinteistöveron huojennuksena.

Näin mahdollinen alennus voisi tapahtua useana vuonna peräkkäin. Rakennuslupamaksun yhteydessä kyse olisi kertahuojennuksesta.

Tämänhetkisessä Maankäyttö- ja rakennuslaissa rakentamisen näyttävät olevan (kyselyn perusteella) epäselvät. Päävastuu rakentamisesta on rakennushankkeeseen ryhtyvällä, siis rakentajalla itsellään. Opiskelijoista vain noin alle 10 % tunnisti tämän. Jopa rakennusalalla työskenteleville vastuukysymys on vastausten perusteella epäselvä.

Huolestuttavaa on, että puolet vastaajista ei tiedä rakennuksensa arvioitua käyttöikää. Silti suurin osa haluaa, että rakennus kestäisi vähintään 100 tai jopa 200 vuotta. (3.) Nykyrakennukset kestävät vain pari sukupolvea eli noin 50 vuotta. Kun tekninen käyttöikä on ylitetty, edellyttää rakenteiden korjaaminen niiden rikkomista. Vastausten mukaan kukaan korjaajista ei kuitenkaan haluaisi rikkoa mitään korjatessaan.

Vain noin 30 %:lle vastaajien asuinrakennuksista on laadittu rakennuksen kuntoarvioon liittyvä PTS eli pitkän tähtäimen suunnitelma, jossa erilaiset korjaukset on jaksotettu ja kustannuseritelty seuraavalle 10 vuodelle. PTS:n laatiminen ei koske omakotitaloja, minkä vuoksi PTS-luku on varsin alhainen.

Kysyttäessä talon lämmitysjärjestelmiä uusiutuvan energian osalta näkyy selvästi Oulun kaupungin kaukolämmön merkittävä osuus. Huomionarvoisaa on, että ilmalämpöpumppu on vain 13 %:lla vastanneiden talouksista. Koska kysymykseen oli mahdollista valita monta vastausvaihtoehtoa, luvuissa näkyy, että järjestelmiä voi olla useita. Uuni on usein varajärjestelmänä. Jäähdytys on noin 30 %:lla talouksista. Tämä tulee varmuudella lisääntymään merkittävästi tulevaisuudessa. Suurin osa aikoo ottaa käyttöön ilmalämpöpumppuja tai aurinkopaneeleita.

Huomionarvoisaa on, että vastaneista yli 38 %:lla on uusiutuvan energian sähkösopimus. Vastausten opiskelijapainotuksella tämänkaltainen sopimus on yli 40 %:lla. Vain 15 % vastaajista ei tiennyt energian alkuperää – ts. ei välittänyt, miten energia tuotetaan. Toisaalta Suomen energiatuotannosta lähes 80 % voi olla luokiteltavissa uusiutuvaksi tai päästöttömäksi, jos mukaan otetaan ydinenergia-tuotanto.

Vain noin viidennes on peruskorjaamassa rakennuksiaan. Lähes 2/3 kaikista vastausten omakotiasujista suunnittelee peruskorjausta. Vain noin puolet peruskorjaajista suunnittelee samalla lisäeristystä.

Merkittävä tieto on, että 77 % uudisrakentamista aikovista suunnittelee mieluummin tavanomaista rakentamista 0-energiarakentamisen tai passiivirakentamisen sijaan. Kyselyyn vastanneista 56 % on halunnut massiivipuurakennuksen. (3.)

Kyselyyn vastanneiden suunnittelemat rakennustyyppit (Tolonen, Taskila 2021)

Tällä hetkellä yleisimmän tarjolla olevan rakennusratkaisun eli puurankaelementtirakennuksen haluaa 30 % vastaajista ja kivirakennuksen vain 13,5 %. Vastausten opiskelijapainotuksella lähes 60 % haluaa massiivipuurakennuksen ja 15 % kivirakennuksen. Näillä valinnoillaan he ilmaisevat toiveen mahdollisimman suuresta hiilikädenjäljestä tai rakennuksen pitkästä elinkaaresta. (3.)

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus on lausuntokierroksella parhaillaan 27.9 - 7.12.2021 (1). Laki on tarkoitus saattaa voimaan kuluvalle hallituskaudella eli aikaisintaan se tulisi voimaan vuonna 2023 tai 2024.

ESBE-hanke on EU:n rahoittama Oulun ammattikorkeakoulun johtama hanke, jossa ovat mukana Uumajan ja Luulajan yliopistot. Hankkeen tavoitteena on arvioida rakentamisen digitalisaation, elinkaarianalyysimenetelmien haasteita ja mahdollisuuksia rakennetun kestävän ympäristön saavuttamiseksi.

Kysely on avoinna hankkeen kotisivuilla, ja siihen on mahdollista vastata 31.5.2022 saakka. Seuraavan kerran kyselyn päivitetty tulokset julkaistaan Oulun kevään Rakentajamessuilla 22.4.2022. Lisätietoja: Oulun ammattikorkeakoulu, kai.tolonen@oamk.fi.

Lähteet

1. mrluudistus.fi. Maankäyttö- ja rakennuslaki uudistuu. Hakupäivä 25.11.2021. <https://mrluudistus.fi/>.
2. ESBE 2021. Enhanced Sustainability of Built Environment by Collaboration and Digitalization. Hakupäivä 25.11.2021. <https://www.esbe.io/fi/etusivu/>.
3. Tolonen, Kai, Harju, Pekka & Pitsinki, Vesa 2021. Hiilijalanjäljen ja elinkaarianalyysin laskenta. Esitys Oulun rakentajamessuilla 24.9.2021.